

Türk Dili II

13. Hafta
Sözlü Sunumlarda
Dikkat Edilmesi
Gerekenler II

BAŞLAT

Dersin Hedefi

Eğitim ve öğretim insanoğlunun dünyaya gelmesiyle başlar ve son nefesini verene kadar devam eder. Hayatın her anında ve her alanında insanlar herhangi bir konuda kendilerini aydınlatmak için kişilerin kılık kıyafetlerinden, konuşma tarzlarından, beden dillerinden olumlu veya olumsuz şekilde etkilenirler. İşte bundan dolayı sözlü sunumlarda dikkat edilmesi gereken pek çok şey vardır. Bu dersimizde **günlük yaşamda nasıl daha etkili bir birey olabiliriz, sözlü sunumlarda daha etkili olabilmek için nelere dikkat etmemiz gerektiğini** öğreneceğiz.

İçindekiler

Kısaca işleyeceğimiz konular şöyle:

- Diksiyon
- Diksiyon Sanatında Üslup
- Diksiyon ve Ses

Diksiyon

Güzel ve etkili konuşmak üzere kullanılacak dil malzemesinin doğru seçilmesi ve bunların konuşmaya yardımcı olan ses uyumu, vurgu, ton, tonlama, durak, üslup, jest ve mimikler, tavır gibi diğer unsurlarla **doğru ve güzel bir biçimde kullanılabilmesi sanatına diksiyon** denir.

Açıklama için
butonlara tıklayın.

Diksiyon

Diksiyonun eğitiminin amacı eğitimi alan kişinin insanlar huzurundaki yorumculuk yeteneğini geliştirmektir. Bunun için de bazı yöntemlere başvurulmaktadır.

Bu yöntemler;

1. Söz söyleyeni anlatmaya alıştırmak.
2. Dinleyeni inandırmak ve heyecanlandırmak.
3. Açıklık, gerçeklik ve güzelliştir.

Açıklama için
butonlara tıklayın.

Diksiyon Sanatının Önemi

"Herkes Düşünme ve Konuşma Yeteneklerini Geliştirebilir."

- Bireyler diksiyon eğitimleri sayesinde, kişiliğini ve konuşma özelliklerini tanır; eksikliklerini fark eder, dil doğaçlamalarıyla **kendini geliştirme** şansı bulur.
- Atölye çalışmalarında, kendi konuşma özelliklerine uygun, **kendine özgü** iletişim becerilerini profesyonel teknikler ve ipuçları ile geliştirir.

Dil ve Diksiyon

Lehçe:

- Herhangi bir dilden bilinen tarihi seyir içinde veya daha önceden ayrılmış olup ses, şekil ve kelime ayrılıkları gösteren **kollara lehçe** adı verilir.
- Örneğin; Türkçeden tarih içinde bilinen zamanlarda ayrılmış olan **Azerbaycan, Kazak ve Özbek Türkçesi** gibi kollara yakın lehçe kabul edilmektedir.

Açıklama için
butonlara tıklayın.

Dil ve Diksiyon

Ağız:

- Herhangi bir dil veya lehçenin daha çok söyleyiş (telaffuz) özelliklerine bağlı olarak oluşan mahalli kollarıdır. Her dil veya lehçenin kendi içinde ağızları vardır. Ağızlar halkın kullandığı doğal konuşma biçimleridir.
- Gelişmiş her dilin içerisinde yeni ve farklı ağızlar ortaya çıkabilir. Ancak, her dilin tek bir edebi ağzı vardır.
- Türkiye Türkçesinin edebi ağzı İstanbul ağzıdır. Örneğin; Türkiye Türkçesinin Erzurum, Trabzon, Denizli gibi çok sayıda ağzı mevcuttur.

N t f y r v
s t c
G v B a A' s w

Açıklama için
butonlara tıklayın.

Diksiyon Sanatında Üslup

Konuşmacı düşüncelerini, duygularını ve bilgilerini karşı tarafa aktarırken **üç tür üsluptan** yararlanabilir.

Sade Üslup:

- Konuşmacının **doğal ve açık anlatım** özelliği kullanmasıdır. Bu üslupta kolay ve anlaşılır bir tarz esastır. Kolay ve pratik öğretmek, eğlendirmek bu üslubun özellikleri arasında yer almaktadır.

Açıklama için
butonlara tıklayın.

Diksiyon Sanatında Üslup

Konuşmacı düşüncelerini, duygularını ve bilgilerini karşı tarafa aktarırken **üç tür üsluptan** yararlanabilir.

Yüksek Üslup:

- Konuşmacının düşünce ve duygularını aktarırken çok yüksek, **sanatlı ve görkemli** bir üslup kullanmasıdır. Bu üslupta kelimeler **seçkin ve parlaktır**. İmajlara ve **söz sanatlarına** dayalı ifadeler kullanılır.

Açıklama için
butonlara tıklayın.

Diksiyon Sanatında Üslup

Konuşmacı düşüncelerini, duygularını ve bilgilerini karşı tarafa aktarırken **üç tür üsluptan** yararlanabilir.

Karışık Üslup:

- Sade ve yüksek üslubun **karışımı** kullanılır. Bu üslubu genellikle **her sınıftaki insan** anlayabilir.

Açıklama için
butonlara tıklayın.

Diksiyon ve Ses

- İnsanı diğer birçok canlıdan ayıran en önemli özellik, çıkarttığı ses ve bu **sesle yaptığı iletişimdir**.
- **Diksiyon**; konuşma öncesinde alınan nefesle, nefesinizin oluşturduğu seslerle ve bu seslerin artiküle edilerek yani **ağzınızda şekillendirilerek oluşturduğu kelimelerle** yakından ilgilenir.
- Ayrıca konuşmanızı süslediğiniz ve daha anlamlı hale getirmek için yaptığınız **tonlamalar, vurgular** da diksiyonun çalışma alanlarıdır.

Açıklama için
butonlara tıklayın.

Diksiyon ve Ses

- Fonetik, seslerin çıkarılışıyla ilgilidir. Diksiyon ise buna ek olarak daha geniş bir kapsamda, ses organlarının doğru sesleri çıkarabilecek şekilde eğitilmeleri üzerinde odaklanır.
- Fonetğin yani ses bilgisinin genel bir tanımını yapalım.
- Fonetik; bir dili seslerinin oluşumları, boğumlanma özellikleri, kelimelerdeki sıralanışları, yüklendikleri görevler ve uğradıkları çeşitli değişmeler açısından inceleyen gramer dalıdır.

Açıklama için
butonlara tıklayın.

Diksiyon ve Ses

- Diksiyon, herhangi bir dilin ses yapısıyla yakından ilgilidir.
- Sesle ilgili diğer bir unsur da artikülasyon bir başka deyişle boğumlanmadır.
- Artikülasyon konuşma organlarının boğazdan çıkan sese biçim vermek için topluca çalışmasıdır.

Açıklama için
butonlara tıklayın.

Ses

- Ciğerlerden gelen havanın ses yolunun herhangi bir noktasındaki boğumlanması ile oluşan ve yayılarak kulaklarla algılanan **titreşime ses** denir. **Sesin saniyedeki titreşim sayısına frekans ya da perde** denir.
- Sesler, ses yolu adı verilen akciğerlerden başlayıp boğaz, gırtlak, damak, dil, diş ve dudakların çeşitli hareketleri sonucunda oluşur. Sesler **oluş biçimlerine ve oluşum yerlerine** göre **tasnif** edilirler.

Açıklama için
butonlara tıklayın.

Ses

Ses Olayı

- Sesin Ortaya Çıkışı
- Ses Yolu

Açıklama için
butonlara tıklayın.

Ses

Konuşma Aygıtı:

- Göğüs boşluğu, akciğer, gırtlak, kirışler, küçük dil, dil, damak, diş etleri dişler, dudaklar, geniz, burun. **Bunların hepsine birden konuşma aygıtı denir.**
- Bunların birinde hastalık, sakatlık bulunuyorsa seslerden bazılarının veya tamamının uygun biçimde çıkmasına engel olur. Dişleri dökülmüş kişilerin, nezle olan insanların bazı sesleri söyleyişleri farklıdır.

Açıklama için
butonlara tıklayın.

Sesin Nitelikleri

Şiddet:

- Sesin yarattığı **etkinin gücüdür.**
- Aynı tondaki seslerin **hafif ya da kuvvetli oluşunu** anlatır.

Açıklama için
butonlara tıklayın.

Sesin Nitelikleri

Yükseklik:

- Kalın sesleri ince seslerden ayıran niteliklerdir.
- Pes ses ve tiz ses olarak bölümlendirilir.

Açıklama için
butonlara tıklayın.

Sesin Nitelikleri

Tını:

- Farklı cisimlerin titreşimlerinden aynı yükseklikte çıkan seslerin birbirinden ayrımını belirten niteliklerdir.

Açıklama için
butonlara tıklayın.

Sesin Nitelikleri

Tiz Ses:

- İnsan kulağına **ince ve keskin** bir biçimde yansıyan seslerdir.

Açıklama için
butonlara tıklayın.

Sesin Nitelikleri

Pes Ses:

- İnsan kulağına **alçak, aşağı, hafif, yavaş ve kalın** bir biçimde yansıyan seslerdir.

*Açıklama için
butonlara tıklayın.*

Diksiyon Bakımından Ses I

Ses Kirişlerinin düzgün titreşimi ile meydana gelen ünlüler
a, e, ı, i, o, ö, u, ü sesleridir.

Açıklama için
butonlara tıklayın.

Diksiyon Bakımından Ses I

Ses Kirişlerinin düzgün titreşimi ile meydana gelen ünlüler a, e, ı, i, o, ö, u, ü sesleridir.

Dilin Durumuna Göre Ünlüler:

- "Ünlü" adını verdiğimiz sesler ağız yolundan çıkarılırken dil, öne ve arkaya doğru hareket eder. Dilin arkaya doğru hareket etmesi sonucunda kalın ünlüler, öne doğru hareket etmesi durumunda ise ince ünlüler çıkarılır.
- Kalın (art) ünlüler; a, ı, o, u'dur.
- İnce (ön) ünlüler ise e, i, ö, ü'dür.

Q f z y c m
i G a r H A

Açıklama için
butonlara tıklayın.

Diksiyon Bakımından Ses I

Ses Kirişlerinin düzgün titreşimi ile meydana gelen ünlüler a, e, ı, i, o, ö, u, ü sesleridir.

Dudakların Durumuna Göre Ünlüler:

- Ünlüler çıkarılırken dudaklar düz ve yuvarlak olmak üzere iki şekle girerler. Dudağın düzleşmesiyle çıkan ünlülere düz ünlüler; yuvarlaklaşmasıyla çıkan ünlülere ise "yuvarlak ünlüler" adı verilir.
- **Düz ünlüler;** a, e, ı, i'dir.
- **Yuvarlak ünlüler** ise o, ö, u, ü'dür.

Q f z y c m
d i G a r H A

Açıklama için
butonlara tıklayın.

Diksiyon Bakımından Ses I

Ses Kirişlerinin düzgün titreşimi ile meydana gelen ünlüler **a, e, ı, i, o, ö, u, ü** sesleridir.

Çenenin Durumuna Göre Ünlüler:

- Ünlülerin çıkartılmasında çenenin de önemli bir işlevi bulunmaktadır. Kimi ünlülerde çene aşağıya doğru açılırken kimilerinde çene daralır. Çenenin genişlemesiyle çıkarılan ünlülere "**geniş ünlüler**"; çenenin daralmasıyla çıkarılan ünlülere "**dar ünlüler**" denir.
- Dar ünlüler ı, i, u, ü'dür.
- Geniş ünlüler ise a, e, o, ö'dür.

Açıklama için
butonlara tıklayın.

Diksiyon Bakımından Ses II

- Hava sızması, hışırtıyla meydana gelen ünsüzler (ç, f, h, k, p, s, ş, t, b, c, d, g, j, l, m, n, r, v, y, z)
- Ses yolundan çıkarken gırtlak, damak, dil, diş ve dudaklar gibi bazı engellere çarparak çıkan seslere "ünsüz" adı verilir.

Açıklama için
butonlara tıklayın.

Diksiyon Bakımından Ses II

Çıkış Yerlerine Göre Ünsüzler:

- Ünsüzlerin her birinin oluşumunda farklı organların görev aldığı görülmektedir.
- Bu açıdan ünsüzler şu şekilde sınıflandırılmaktadırlar;
 - **Dudak** ünsüzleri: p, m,
 - **Diş** ünsüzleri: v, f
 - **Damak** ünsüzleri: k, g, ğ, y
 - **Gırtlak**: h
 - **Diş-damak** ünsüzleri: Diğer ünsüzler

Açıklama için
butonlara tıklayın.

Diksiyon Bakımından Ses II

Ses Yolundan Çıkışlarına Göre Ünsüzler:

- **Sert** ünsüzler: ç, f, h, k, p, s, ş, t
- **Yumuşak** ünsüzler: b, c, d, g, ğ, j, l, m, n, r, v, y, z

Açıklama için
butonlara tıklayın.

Solunum

Solunum :

- Solunum, canlıların yaşamlarını sürdürebilmeleri için oksijenli havayı akciğerlere çekme ve karbondioksiti verilen havayla dışarı çıkarma hareketidir.
- Solunumun **ana işlevi** budur.
- İkinci işlevi ise **konuşmayı sağlamasıdır**.

**Açıklama için
butonlara tıklayın.**

Solunum

Solunum Yöntemi :

- Nefes ses üretim merkezini harekete geçiren bir güçtür. **Nefes olmadan sestən bahsetmemiz imkânsızdır.** Sesin üretim merkezi ise gırtlak diğer adıyla hançeredir. Akciğerlerimizin sağ tarafında üç lop, sol tarafında ise iki lop bulunmaktadır.
- Akciğerimizin her iki tarafında da bulunan alt loplar yan taraflara doğru da uzanır ve üst loplardan çok daha büyüktür. Alt lopların alabileceği oksijen kapasitesi üst loplara göre daha fazladır.
- Doğru solunum yöntemi **akciğerlerimizin alt loplarını da oksijenle dolduracak şekilde nefes alıp vermektir.**

Açıklama için
butonlara tıklayın.

Solunum

Soluk Alma :

- Soluk alma kusurlarının başında **gürültülü soluk alma** gelmektedir.
- Doğal solunumda **burundan soluk** alınmalıdır ve **ağız kapalı** tutulmalıdır.
- Bazen diksiyon gereği **ağızdan soluk** almak da gerekebilir.

Açıklama için
butonlara tıklayın.

Soluk Alma Şekilleri

Göğüsten Soluk Alma :

- Bu nefese **omuz nefesi** de denilmektedir. Çünkü nefes alırken omuzlar kalkıp üst göğüs genişler, **diyafram aşağı inmez** hatta biraz yükseldiği için karın içeri girer.
- Bu nefes alma şekli **düzgün bir diksiyon için uygun değildir.**

Açıklama için
butonlara tıklayın.

Soluk Alma Şekilleri

Kaburga Nefesi :

- Nefes alma sırasında kaburgalar her yöne doğru genişler, karın içeri girer, **diyafram aşağı inmez** ve tıpkı göğüs nefesinde olduğu gibi ciğerlerin alt bölümü fonksiyonunu tam gerçekleştiremez.
- Bu nefes şekli göğüs ve boyun kaslarının gerilimine bu da **yorgunluğa neden** olmaktadır.

Açıklama için
butonlara tıklayın.

Soluk Alma Şekilleri

Karından Soluk Alma :

- Yukarıda bahsettiğimiz gibi bu soluk alma tarzı **diyaframdan** nefes almadır.

Açıklama için
butonlara tıklayın.

Doğru Soluk Alma- Soluma Teknikleri

- Doğru soluk alma şekli ise **karın-kaburga nefesidir.**
- Bu şekilde soluk alırken karın dışarı çıkar, **diyafram aşağı iner** ve karnı dışarı iter. Göğüs ve bel genişler, son kaburga kemikleri ile diğer kemikler de dolaylı olarak genişler.
- Soluk verirken ise karın içeri girmeye başlar, **diyafram eski haline döner** yani yukarı çıkar, göğüs eski pozisyonunu alır.

Açıklama için
butonlara tıklayın.

Doğru Soluk Alma- Soluma Teknikleri

1. Soluma, soluk alma ve verme olmak üzere iki aşamada gerçekleşmektedir. Konuşmada her iki aşamada çok önemli yer teşkil etmektedir.
2. Soluk; derin, sık, çabuk, düzenli, sinirlenmeden ve gürültüsüz alınmalıdır.
3. Soluk özel durumlar dışında burundan alınmalıdır.
4. Soluk verme akciğerlere alınan havanın geri verilmesidir.

Türkçe, solunumun soluk verme aşamasında konuşulan bir dildir.

Açıklama için
butonlara tıklayın.

Doğru Soluk Alma- Soluma Teknikleri

5. Konuşurken soluk verme çok iyi ayarlanmalıdır. Soluk alırken konuşmaktan sakınılması gerekmektedir.
6. Birden soluk verilmemelidir.
7. Konuşurken soluk vermenin özel durumlara uydurulabilen bir düzeni olmalıdır.
8. Doğru soluma diyaframdan yapılmalı, nefesin verilmesinde karın kasları kullanılmalıdır.

Açıklama için
butonlara tıklayın.

Selen

Tanımı:

- Seleni gürültü niteliğinde olmayan ses diye tanımlayabiliriz.
- Türkçede kullanılan selenler, **ünlü harflerdir**.
- Bunlar **a, e, ı, i, u, ü, o, ö** harfleridir.

Açıklama için
butonlara tıklayın.

Selen

Kusurları :

- Selen kusurları genel bir **sağlık bozukluğundan**, bir veya birkaç ses organındaki **hastalıktan** ileri gelebilir. Ya da kötü bir alışkanlıkla yerleşmiş olan bazı **ses ve boğumlanma kusurlarından** kaynaklanabilir.
- Selen kusurlarına bakacak olursak bunların, **kuvvetsizlik, ses titrekliliği ve tiz ve keskin ses** olmak üzere üç şekilde olduğunu görmüş oluruz.

Açıklama için
butonlara tıklayın.

Kuvvetsizlik

Sesin kuvvetsizliğini bir takım alıştırmalar yaparak düzeltmek mümkündür.

1. Ağzınızı açarak "a" seleni veriniz.
2. Soluk verirken gitgide artan bir şiddetle "a" selenini çıkarınız.
3. Birdenbire ve aynı şiddeti sürdürerek çıkartınız.
4. Sesinizin şiddetini çoğaltıp azaltınız.
5. Aynı şekilde: fakat birçok kere, sesinizin şiddetini çoğaltıp azaltarak tekrarlayınız.
6. Kısa soluk vererek, oldukça gür sesler çıkarınız.

Ses Titrekliliği

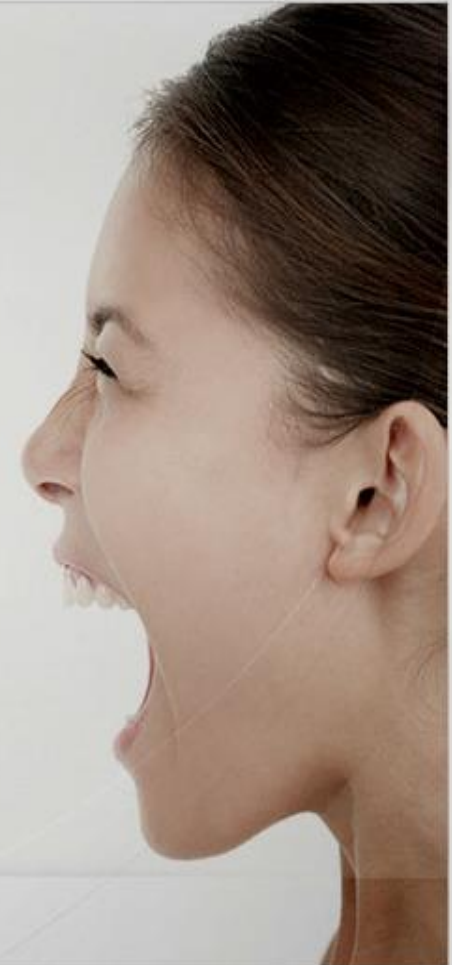
1. Çok kısa bir süre içinde ve **çok az ses** vererek bir selen çıkarınız.
2. Bir seleni çıkarırken **biraz daha gür** ve biraz daha **uzun** olmasına dikkat ediniz.
3. Durmadan, gitgide biraz **daha gür** ve öncekinden biraz **daha uzun süreli selenler çıkarınız.**
4. İyi bir sonuç elde edinceye kadar bu alıştırmaya devam ediniz.

Tiz ve Keskin Ses

1. Ağızınızı açınız ve olabildiğince derin, düzgün bir soluk alınız. Soluk verirken gırtlığınızda bir kasılma olmamasına dikkat ederek **solukla beraber ses çıkartmaya çalışınız.**
2. Pes tonda temiz bir ses elde ettikten sonra hecelere geçiniz. Bir heceyi söylerken solukla beraber ses de vererek heceyi tamamlayınız.
3. Sonra bir başka ses elde ediniz ve onda da heceye geçiniz ve tamamlayınız. **Heceleri uzatarak söyleyiniz.**

Durak ve Ton

Durak;

- Söylenen ya da okunan bir metnin solunum yerlerinin oluşturduğu, söz söyleyenin yorulmasına engel olan **beklemelerdir**.
- Duraklar cümlelerin anlamına göre düzenlenmelidir. Çünkü **noktalamanın anlam yönünden çok büyük önemi vardır**.

Açıklama için
butonlara tıklayın.

Durak ve Ton

Ton :

- Konuşurken çıkardığımız seslerin titreşim sayısının az ya da çok oluşuna “**ton**” denir. Sesin düşük, yüksek ya da **tiz ve pes** çıkarılmasıdır. Titreşim sayısının çokluğu sesi tizleştirirken azlığı ise pesleştirmektedir.
- Konuşurken konuşmaya hâkim olan ana nokta, çeşitli anlam kavramları sağlayan değişikliklerdir. Konuşanın önem verdiği, anlam katmak istediği **kelimelerde başvurduğu ton**, kelime ve heceler arasında yükseklik ve yoğunluk bakımından meydana getirdiği **farklara “tonlama”** adı verilir.

Açıklama için
butonlara tıklayın.

Esas Tonlar

Konuşurken kullandığımız ses tonlarına “**esas tonlar**” adı verilmektedir. Her türlü insan sesi yükseklik bakımından üç esas tonda sıralanmaktadır. Bunlar pes, orta ve tiz’dir.

- **Pes:** Bu sese göğüs sesi adı da verilmektedir. Sözlerin **alçalan bir tonla** seslendirilmesidir.
- **Orta:** Hem dinleyeni hem de konuşanı en az yoran tondur. Sözlerin **orta halli bir tonla** seslendirilmesidir.
- **Tiz:** Bu sese kafa sesi de denmektedir. Sözlerin **ince ve keskin bir tonla** seslendirilmesidir.

Ses Bükümü

- Konuşurken ses perdelerinin değişmesine “büküm” adı verilmektedir.
- Ses çıkışı monoton olmayıp yüksek-alçak tonda, hızlı-yavaş, duraklamalı-duraklamasız, vurgulu-vurgusuz arasında değişerek çıkmalıdır.
- Sesin değişirliğine yani bükümlülüğüne **sesin müzikselligi** de denilebilir.

Açıklama için
butonlara tıklayın.

Ses Bükümü

Dilde büküm, doğal büküm ve yapma büküm olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

- Doğal büküm; dilin gerektirdiği gibi **histen ve düşünceden ayrılmayan** büküm şeklidir. Yani konuşma esnasında konunun gerektirdiği olağan bükümlerdir.
- Yapma büküm; dilin gerektirdiği bükümü bozarak histen ve düşünceden ayrı **yapmacık olarak uygulanan** bir büküm şeklidir.

Açıklama için
butonlara tıklayın.

Haftanın Sonu

